

Juhász Zsuzsanna

Tróntalanság

Ferber Katalinnak

Te, mondd csak, te férfi vagy, te talán tudod!

Ugyan miért nem követeli ez a gyerek a jussát? Miért nem olyan, mint egy trónkövetelő kicsiben?

Hisz a kora meglenne hozzá, és mi is szívesen mondanánk le arról, amink van. Cserébe, hogy egy kis nyugtunk legyen végre. Pár hónapig legalább, vagy évig. Amíg tart az öregségből.

Mert te papának, papácskának hívhatnád már magadat. Finom, könnyű ételekre, szelíd szavakra és gyengéd szexre vágyakozol.

Én meg, hát a fene bánná, ha mamácskának hívna mindenki. De így senki sem hív. Senki, de senki. És ne is hívjon, pláne a munkahelyemen ne. Ott össze is dőlne a világ nyomban, mert én ott a csoportdinamika kikényszerítette, bújtatott, titkos vezető vagyok. Bár akarta a fene, hogy az legyek. De ha már ott vagyok, mert ott kell lennem, hisz messze a nyugdíjkorhatár, és szeretem is, amit csinálok, hát igyekszem. Igyekszem jól érezni magam, és szeretem, ha más is jól érzi magát.

Látod? Valahogy így kezdődött minden, de minden, hogy az ember vagy emberös, akárcsak a ma élő főemlősök, akkor érezte jól magát, ha a társai is. Ilyen egyszerű. És mégis nehéz, ha arról van szó, hol a határ. Hány és milyen emberre terjedjen ki ez a jó érzet? Meddig tágul Európa, az USA, hát Afrika? Meddig a földrészek azon szárazföldi éghajlatú, de még nem túl hideg sávjai, amelyek alkalmasak az emberi életre? Ez az összezsugorodott bolygó, ez a csak messziről kék, messziről teljes planéta most hány embert képes eltartani? És mikor indulnak neki a klímaváltozás üzte milliók? Ide is. Mert itt még ad a föld, itt még van eső, és vannak hegyek és hegyekből eredő folyók.

És az idő? Kire és meddig, időben meddig terjedjen ki az én jó érzetem? Mert kicsit félve a letarolástól, de ugyanakkor büntudattal is ültetgetem át a palántáimat, virágaimat. Hogy jobban nőhessenek. Hogy jobban érezhessék magukat, miközben egy afrikai anyát hallgatok munka közben, hisz megállásra nincs, megállásra nincs egy pillanat sem.

Csak hallgatom, hogy levelekkel eteti a gyerekeit. És a gyerekei nem szívesen esznek, időpocsékolásnak veszik az étkezést, mert a zöld főzeléktől nem laknak jól, és csak hasmenést kapnak.

És én? Én meg csak ott tartok, hogy megütközöm. Mintha pofon vágtak volna... A szótól, hogy „időpocsékolás”. Miért? Nem érnek rá fosni? Ugyan miben zavarja meg őket az enyhe rosszullét? Az éhezésben? Vagy a játékban? Hisz akkor, ha éhesen is van kedvük mókázni, már igazán közel lehetnek a fényezéshez. Munka meg nincs úgysem. Ha meg van, az úgyis az egészen kicsi gyermekeké és a nőké. Tán öregasszonyoké. Akik sokáig tudnak ülni egyhelyben. Jól tűrik a monotóniát, és rakosgatnak csak. Ideoda. Tán szőnyeghez való szálakat. Minőségi étkezéstől bágyadt, kicsi gyerekeké, és szikkadt, leépült vénasszonyoké a munka. És inkább csak a városokban. Vagy már ott sem. Mert a kormányok, a jóléti vagy már inkább csak annak tűnő országok kormányai hazahívták, hazaédesgették a gyáraikat.

Látod? Még cinikus sem vagyok. Csak terhelt, és olykor túlterhelt, de olyankor arra gondolok, elég lesz pár szabad óra, és máshogy látok majd mindent. Máshogy a munkámat, amit alapjában véve szeretek. Csak kipihenten jobban.

De azért szívesen átadnám már a helyemet, és lennék csak kibic. Jó kibic, aki együttérzőn drukkol az új, fiatal nemzedéknek. De ez sem, ez a gyerek sem követel semmiféle trónt. Mert tudja, hogy nekünk még messze a nyugdíjkorhatár. Hát lubickolhat még időtlen időkig. Miközben egyre inkább szorong, hogy hogyan is lesz a stafétaátvétel, hol lesz a helye, miféle trónt kap majd tőlünk.

Mi pedig méricskélünk, és magyarázzuk a bizonyítványunkat, hogy miért is ilyen és ekkora az a trónus.

És trón-e még egyáltalán? Vagy csak kispad. Hisz nem olyan, mondd csak, mintha egy egész nemzedéket a kispadra ültettünk volna? Hogy várjon még. Várjon a sorára az idők végezetéig. És szerinted jól van ez így?

Hogy nekünk örök fiatalnak kell maradni, dolgozni szintezés nélkül a nyugdíjkorhatárig, majd hirtelen, gyorsan megöregedni. De nem előbb, csak pontosan akkor. És nem lassan, mert akkor nem kapunk munkát. Vagy elvesztjük a munkánkat, ha csökken a teljesítményünk.

Nekik meg, a fiataloknak, rögtön, máról holnapra, munkába állásuk pillanatától kellene gyorsnak, tapasztaltnak és talpraesettnek lenni. Dörzsöltnek, ravasznak lenni, tapasztalatok nélkül.

Hisz erre megy ki a játék, nem? Hogy másnak mutassuk magunkat. Hogy ebben a nagy társadalmi dermedtségben, ebben a nagy, világnézeti szociális jégkorszakban vállaljuk az álarcot. A jeges, hideg fapofát. Hogy önként legyünk hidegvérűek és pókerarcúak, ha kell. Ha ez szolgálja a túlélésünket. Szemben a fiatalokkal, és olykor szemben önmagunkkal is.

Mert ne mondd nekem, hogy neked könnyű fiatal játszani! Hisz nekem is nehéz. Mert mélyen és mérhetetlenül igazságatlannak tartom. És természetellenesnek is. Mert legyen már jogom megöregedni. De mit csináljak, ha egyszer nem lehet? Ha nem lehet örülni annak, hogy pár fogamat elvesztettem már. De nem, nem örülhetek, hanem fizethetem a drága fogorvost, aki pótolja majd őket, hogy visszalökhessem, hogy visszalökhessem magamat bátran a munka világába.

De örülni, azt nem. Örülni a foghiánynak, hogy no lám, hiányoznak már, de mégis mindent meg tudok rágni a maradék néhány fogammal. Vagy de jó, lassan indulhatunk már, visz fel a fiam a hegyre, hogy ott leljem nyugtomat. Hogy nem eszem már el az ételt a fiatalok, a gyerekek előtt.

Mert nevelés, felfogás kérdése, nem? Hogy magunkért, önmagunkért vagyunk-e. Vagy a nagy egészért, a családjunkért, népünkért vagyunk főleg. És akkor az övé még a testünk is, amit jobb kivonni a forgalomból, ha ezáltal több jut a többieknek.

Mert végül is kié az élet? Az emberi élet kié? A miénk főleg? Vagy főleg a többieké? És akkor kinek az életét éljük? A magunkét egyedül, vagy bele vagyunk simítva, törve, ha tetszik, ha nem, a nagyba? Testestül, lelkestül, mindenestül.

És akkor nem jobb-e azt hinni, hogy őseinkből lettünk, és gyermekeinkben élünk tovább? És olykor szó szerint is. Lemondva örömmel a hasznot nem hozó, csak gondot okozó testünkről is. Hogy a lelkünk a gyermekeinkben tovább éljen. Hogy hálások lehessenek.

Az önzetlenségünkért.

De most mintha visszafelé folynának a folyók. Nekünk tilos felállni, és elhagyni a trónt. Pedig lehet, hogy most éljük fel éppen, vagy lehet, hogy nincs is trónusunk. Mert tényleg feléltük. Feléltük a tartalékainkat, mert fel kellett, mert túl sokáig tartottuk az új nemzedéket gyermeki sorban. Diplomákat, szakmákat szereztettünk velük, miközben azt duruzsoltuk a fülükbe, tanulj, akkor kitárt karokkal fogadnak, és lesz pénzed dögivel. Csak-hogy hiába tanulnak, azt látják, hogy a diploma nem minden, és sehol sincs kitárt kar.

Mert igazán jó, biztos helyük nekik sincs, sehol sem. Kő, ami-re nemhogy anyaszentegyházat, de egy vacak kis szürke életet lehetne alapítani. És őket még bántja a becsapottság. És bántani is fogja. Meg vannak sértve. Vérig. Hogy nem örülnek nekik. Annak, hogy felnőttek.

Pedig nem trónt akarnak. Csak egy kis helyet a nap alatt. És mennek, boldogan mennek, ha hívják őket. Őt, személyesen. És ígérenek neki fűt-fát, hátrahagyott szeretteinek gazdagságot, szüleinek gondtalan, hosszú öregkort, ha feláldozzák magukat. Most. Azonnal. És bármilyen eszme oltárán. Az európai jólét oltárán, de a nyílt, más vallásút nyíltan gyűlölő terrorizmus oltárán is. És mennek. Mennek feleségnek brit kislányok és európai, fiatal muszlimok, meg afrikai, jól képzett fiatal feketék. Egy jobb világba, ahová meghívták őket.

És mi tőrjük, hogy így legyen, mert dolgoznunk kell inunk, agyunk szakadtáig. Görcsöl a lábunk, és rettegünk, hogy apró

agyérgörcseinkből egyszer agyvérzés lesz, és lebénultan nem kellünk. Senkinek, de senkinek. A rokkantnyugdíj sok lenne az éhenhaláshoz, de megélni belőle nem lehetne. A gyerekünk nyakán meg nem szeretnénk élni. Hegyre vinni meg nem akarnának bennünket. Tiltaná a...

Vallásuk? Az nem, mert hála Istennek, többnyire ateisták. Láttak már elég egyistent, egyistenhitűt. Ölni. Ölni, pusztítani egyetlen Isten nevében. Sem a keresztény Isten, sem Allah nem kell nekik. Sem papok, sem szerzetesek. Sem zsidó kórház, sem evangélista ételosztás, sem ökumenikus hitszolgálat keretében osztott zsíros kenyér és forró tea a hajléktalanoknak télen.

Mert ők még egyetemesnek gondolják el az emberséget, a szeretetet, együttérzést egymás iránt. És a büszkeséget is, az emberét, aki ad, a büszkeséget önmagára annak, aki ad, mert tud adni, és kész.

És igazuk is van, mert az együttérzésünk Isten előttről való. Egyetemes. Mindenütt vannak leletek, hogy az előember megosztotta a zsákmányát, találmányát a táborban maradékkal. Adott enni a hazahordott húsból, gyümölcsből a gyerekeknek, betegeknek, öregeknek is. A gyávácska, lánykalelkű férfiakkal is. De mehettek vele vadászni a nők is. Akik a hátukon cipelték haza a túlságosan felhevült, merész fiúkat, ha megsérültek. És fogalmuk sem volt, ki kinek az apja és nagyapja. Enni mindenkinek kellett. Kicsik, alacsonyok, kisagyúak és bizonyára rövid életűek voltak. De adtak, természetükből fakadóan, és mindenkinek, egyetemesen és mindenütt a világon. És biztosan nem volt hitük. Egyisten biztosan nem. És sokistenhitűek sem lehettek, mert folyton vándoroltak. Mentek a klímaváltozás miatt egyre északabra vándorló állatok után. A zsákmány után, tehát semmi állandó, hegy, folyó stb. nem vette őket körül, amiben mint istenkéikben hihettek volna. Talán szerették a napot, mert melegített, és félték a holdat, mert éjszakára belőlük válhatott zsákmány.

És meghaltak, és bizonyára könnyen haltak. És vándorlásuk közben kiirtottak minden náluk fejletlenebb emberelődöt. Muszájból. Ha egyszerre harcoltak volna a természettel és az egy

kicsit gyengével, vagy csak kicsit butább emberelődökkel, akkor biztosan kipusztultak volna. Az oroszánt nem tudták legyőzni, a náluk lassúbb, lomhább, vagy csak butább, ötletességre soha nem kényszerülő bennszülötteket igen. Aztán jött mögöttük egy újabb hullám. Egy elszántabb, gyorsabb, de főleg szociálisan jobban együttműködő hullám. Akiknél ők már tényleg csak egy hajszállal voltak butábbak, becsaphatók. És mégis elsöpörték őket. A mai ember, a homo sapiens kiirtotta a neandervölgyit. A fajt, amely régóta élt itt, Európa szívében. Val'szeg megette. A máját, az agyát. Előbb a könnyen, hamar puhára sülő részeit. De nem volt mese, muszáj volt.

És mi talán ezt érezzük. Ezt a zsigereinkben, a génjeinkben, a velőig mélyen, hogy béke kell. Kell a béke, mert mindig csak egy hajszál választ el bennünket az ítélettől. Hogy ez itt, ez az ember, ember-e még? Hozzánk tartozik-e, vagy sem? Zsákmányállatunk-e, disznóra hasonlít-e, tehénre, kacsakezű majomra, vagy ember? Ugyanolyan, mint mi? Homo erectus. Homo sapiens. Homo micsoda? Monddd!

Ki jön utánunk? Ki van a hátunk mögött? Ki készülődik, hogy ide jöjjön?

Hisz végül is nem szomorít el bennünket, hogy nincs unokánk, és gyerekeink sem anyaságra, apaságra készülnek. Csak egy kis helyet akarnak maguknak a nap alatt. Nem trónt. Csak megélhetést. Előbb maguknak, aztán majd meglátják.

De előbb nagyobb feladatuk van. Szembe kell és szembe is akarnak nézni a leendő klímamenekültekkel. Tudni akarják a számukat. És hogy hol, mennyi termőföldön lehetne őket szétosztani. De békét akarnak ők is. Számolni csak békében lehet, ahhoz idő kell. És nők kellene, anyák. Akik nem engedik fiaikat egymásnak menni. Az itt élőket az érkezőknek. Anyák, akik nem engedik, hogy ember embernek zsákmányállata legyen. Újra.

Anyák, akik azért fohászokodnak, hogy inkább vírus, baktérium tizedeljen. Mindenkit, mindenhol. Egyetemlegesen. Csak ne emberkéz. Inkább vírus, ha pár évtized múlva kiderülne, hogy nem elég a Föld. Ennyi itt élő és bevándorló embernek.

Akkor inkább a vak, buta, néma vírus. Az jöjjön el!

Egy tudós azt mondta pár évtizede, hogy az emberiség egyetlen, igazán nagy ellensége a vírus.

Lehet, hogy a barátja lesz? Emberségének, egyetemes emberiségének megőrzője?

A tűz, ami köré a maradék gyűlik majd? A megmaradt emberiség. Neandervölgyben, Subalyukon, Aggteleken.

És a felegyenesedett ember többé nem fog követ dobálni a másokra, és a gondolkodó ember nem fogja átverni többé a másikat. Hanem ringatni fogja a gyerekeit. Ráérősen. Maga mögött hagyva az elnéptelenedett sivatagokat, felejtve a zsúfolt nagyvárosokat. És megtanul újra mesélni. Beszélni a gyerekéhez, aki még járni sem tud. Anyanyelvet készíteni.

Igaz is, jut eszembe! A homo sapiens nem az összes neandervölgyit irtotta ki. Volt, ahol keveredett vele. Van néhány hely a világban, ahol ilyen leleteket is találtak.

Remélem, a fiunkkal keveredni fog inkább az, aki utánunk, ide jön.

A nőkben genetikailag ott van, a génjeikbe van írva a másság utáni vágy. Kezdetben megzavarja őket a másfajta testméret, szag, de aztán mennek utána. Szinte megbabonázva.

Mit szólnál egy kávészín unokához? Aki persze lehet, hogy telítve lesz nemi vágygal, de mi majd megtanítjuk őt, hogyan fordítsa alkotásba, teremtésbe. Tudásvágyba.

Lesz mit mesélnünk neki, nemde? Az írásainkat meg majd csak lefordítja neki valaki egyetemes nyelvre. De bárhogy is, vele leszünk. Ott leszünk.

Mi mást tehetnénk?